

قانون اساسي-اولويت‌هاي امروز/ اولويت‌هاي اجراي ميثاق ملي در نگاه صاحب‌نظران چيست؟ حقوق ملت، اصل 44، جرايم سياسي، مسئوليت مدني دولت در قبال ملت و...

چهارم اردیبهشت‌ماه سال 1368 حدود يك ماه پيش از رحلت امام خميني (ره)، بنيانگذار كبير جمهوري اسلامي ايران، ايشان طي نامه‌اي هياتي مركب از فقها، علما و روحانيون نظام را مامور بازنگري در موادي از قانون اساسي كردند.

امام (ره) در اين نامه خطاب به رياست وقت دولت جمهوري اسلامي با اشاره به 10 سال تجربه عيني و عملي ادارهي کشور مي‌فرمايند: «اکثر مسؤولان و دست‌اندرکاران و کارشناسان نظام مقدس جمهوري اسلامي بر اين عقیده‌اند که قانون اساسي با اين که داراي نقاط قوت بسيار خوب و جاودانه است. داراي نقايص و اشکالاتي است که در تدوين و تصويب آن به علت جو ملتهب ابتدای پيروزي انقلاب و عدم شناخت دقيق معضلات اجرايي جامعه کمتر به آن توجه شده است. ولي خوشبختانه مساله تميم قانون اساسي پس از يکي دو سال مورد بحث محافل گوناگون بوده است. و رفع نقايص آن يك ضرورت اجتناب‌ناپذير جامعهي اسلامي و انقلاب ماست و چه بسا تاخير در آن موجب بروز آفات و عواقب تلخي براي کشور و انقلاب گردد و من نيز بنا بر احساس تکليف شرعي و ملي خود از مدت‌ها قبل در فکر حل آن بوده‌ام که جنگ و مسايل ديگر مانع از «انجام آن گرديد».

امروز 19 سال از صدور فرمان حضرت امام (ره) براي بازنگري قانون اساسي مي‌گذرد و ديگر از آن «جو ملتهب ابتدای پيروزي انقلاب» خبري نيست و نه 10 سال که 29 سال از «تجربه عيني و عملي ادارهي کشور» مي‌گذرد؛ ديگر «تميم قانون اساسي» مورد بحث محافل گوناگون نيست بلکه اين اجرايي کردن اصول معلق مانده و استفاده از ظرفيت‌هاي قانون اساسي است که وظيفه امروز مسؤولان نظام محسوب ميشود. به گزارش خبرنگار حقوقي خبرگزاري دانشجويان ايران (ايسنا)، برخي

مسوولان دستگاه قضايي، حقوقدانها و اساتيد دانشگاه به تناسب موقعيت و جا يگاه خود اصولي از قانون اساسي را براي طرح و بحث در افكار عمومي مرجح مي‌دانند و توجه به آن را داراي اولويت مي‌دانند. اصولي چون حقوق ملت و اصل 44 قانون اساسي که هر کس با عنایت به دغدغه‌ي خود در این باره بر اجرايي و عملي کردن آن‌ها تاکید مي‌کند.

حجت‌الاسلام و المسلمین رازیني، رئیس دیوان عدالت اداری و رئیس دادگاه ویژه روحانیت اصل 4 قانون اساسي که متضمن اسلامیت نظام است را داراي اولویت بیشتری مي‌داند.

وي معتقد است: وجود این اصل در قانون اساسي ضامن این است که هیچ قانوني خلاف اسلام وضع نشود. این اصل به همراه اصل شصت و هفتم در مورد ولایت فقیه که وزنه‌ي توازن قواي مختلف، تنظیم‌کننده‌ي روابط آن‌ها و محور وحدت نظام است از امتیازات ویژه‌ي قانون اساسي کشور ما بر قانون کشورهای دیگر است.

هم‌چنین پورنوري، مشاور رئیس قوه‌ي قضائیه نیز در این زمینه حقوق شهروندی و اصولي از قانون اساسي که در مورد افراد جامعه وضع شده را مورد تأکید قرار مي‌دهد.

شوشتری، قائم مقام مرکز تحقیقات شوراي نگهبان نیز در این باره مي‌گوید: اصل اول قانون اساسي در مورد ماهیت نظام جمهوری اسلامي ایران باید بیش از این تبیین شود و مشخص شود که آیا این نظام متشکل از دو تفکر جمهوریت و اسلامیت است و یا این‌که يك نظام واحد سياسي است؟ هم‌چنین اصل دوم قانون اساسي در مورد مباني نظام جمهوری اسلامي نیز باید بیشتر مورد توجه قرار گیرد چراکه نشان مي‌دهد تفکر بنیادین این نظام باید با همه‌جا تفاوت داشته باشد. وي ادامه مي‌دهد: اصل پنجم و پنجاه و هفتم قانون اساسي درباره‌ي تبیین موضوع ولایت مطلقه‌ي فقیه و معنای آن، هم‌چنین جایگاه شوراي نگهبان و مجمع تشخیص مصلحت نظام و بند هشت اصل 110 قانون اساسي در مورد اختیارات رهبري باید مورد توجه بیشتر قرار بگیرد چراکه برداشته‌هاي مختلف حقوقدان‌ها از قانون اساسي ریشه در اصول مذکور خصوصا اصل اول و دوم قانون اساسي دارد.

ناصر سراج، معاون سياسي دادستان کل کشور اصل چهل و چهار قانون اساسي که مقام معظم رهبري تأکید زیادی بر اجرايي شدن آن دارند را داراي اولویت و اهمیت بیشتر مي‌داند.

ذبحي، معاون قضايي دادستان کل کشور نیز اصل صد و پنجاه و شش قانون اساسي در مورد اختیارات و وظایف قوه‌ي قضائیه را از اصولي مي‌داند که می‌توان بیش از این آن‌ها را نقد و بررسی کرد. الوندي، مدیر کل زندان‌هاي استان گیلان اصل صد و پنجاه و شش قانون

اساسي در مورد پيشگيري از وقوع جرم را از جمله اصولي مي‌داند که نیاز به حمايت و پيگيري از سوي دستگاه قضايي دارد. دلداري، قاضي دادسراي ويژه‌ي امور جنايي نيز اصل چهل و چهارم قانون اساسي را با توجه به تأکيدات مقام معظم رهبري مورد اشاره قرار مي‌دهد و معتقد است در صورت حرکت در جهت اجراي آن تحول عظيم اقتصادي در کشور به وجود مي‌آيد.

محمدخاني، قاضي شعبه‌ي 1060 دادگاه عمومي تهران نيز حقوق ملت در ارتباط با دولت، مسووليت مدني دولت در قبال ملت، اصولي در مورد راه‌ها، هواپيماها و جاده‌ها را از اصول چالش‌برانگيزي مي‌داند که بايد مورد مباحثه قرار گيرد.

سالارکيا، معاون دادستان تهران نيز معتقد است با توجه به فرمايشات مقام معظم رهبري و تأکيدات ايشان براي اجراي اصل چهل و چهار بايد موضوع تجارت خارجي که قانون اساسي آن را مختص دولت دانسته مورد بازنگري قرار گيرد چراکه در اين زمينه ضعف‌هايي وجود دارد و در صورت پرداختن به آن قطعاً با سياست کلي نظام و آنچه رهبري مورد اشاره قرار داده، تناسب دارد.

حجت‌الاسلام و المسلمين محمدصادق آل‌اسحاق، قاضي ديوان عالي کشور نيز در همين زمينه مي‌گويد: به نظر من چون قانون اساسي مجموعه‌اي است به عنوان ميثاق ملي براي اداره، تکامل، رشد و ترقي جامعه بايد به اهدافي که قانون اساسي آن را تعقيب مي‌کند و به خاطر آن تنظيم شده توجه کنيم که يکي از آن‌ها آزادي‌هاي جامعه‌ي بشري است و به همين دليل اصولي که متضمن تأمين آزادي سياسي و اجتماعي اعضاي جامعه است از اهميت و اولويت بيشتري برخوردار است و بايد آن را ريشه‌اي تلقي کرد چراکه اگر آزادي‌هاي مشروع تأمين شود ساير اصول در سايه‌ي آن محقق خواهد شد.

وي مي‌افزايد: تمام کشورهايي که پيشرفت کردند مسأله‌ي آزادي را حل کرده و با استبداد، خودکامگي و حاکميت يك فرد يا گروه مبارزه کردند لذا بندهاي ششم، هفتم و هشتم اصل سوم قانون اساسي که تضمين‌کننده‌ي آزادي‌هاست و اصل نهم قانون اساسي و همچنين اصل سيزدهم در مورد آزادي اقليت‌هاي مذهبي بايد مورد تأکيد بيشتري قرار گيرد.

آل اسحاق همچنين مي‌گويد: اصل بيست و دوم تا بيست و هشتم قانون اساسي در مورد تأمين آزادي‌هاي سياسي، اجتماعي مردم که تأمين‌کننده‌ي آزادي‌هاي مردم است از اهميت و اولويت بيشتري برخوردار است و رسانه‌ها و حقوق‌دان‌ها موظفند اين اصول را بيان کنند، آزادي را از هرج و مرج جدا و حدود آن را مشخص کنند و از آن دفاع کنند چراکه در سايه‌ي آزادي مي‌توان به ساير اصول مثل مساوات

هم رسید و این می‌تواند ریشه‌ی تکامل جامعه باشد. بهمن کشاورز، رئیس سابق کانون وکلای دادگستری مرکز و صالح نیکبخت از وکلای دادگستری بر فصل دوم قانون اساسی در مورد حقوق ملت تأکید می‌کنند.

علیزاده طباطبایی، حقوقدان نیز به اصل پنجاه و نه قانون اساسی اشاره می‌کند و می‌افزاید: در این اصل آمده که در بسیاری از مسائل سیاسی و اجتماعی می‌بایست به همه‌پرسی روی آورد در حالی‌که با وجود مسائل و مشکلات مختلف تا به حال این اتفاق نیفتاده است.

کامبیز نوروزی، مدرس دانشگاه هم مانند اغلب حقوقدان‌ها فصل حقوق ملت قانون اساسی را مورد تأکید قرار می‌دهد و می‌گوید: اگرچه در دهه‌ی گذشته تا اندازه‌ای این فصل مورد مباحثه قرار گرفته اما از بخش‌هایی است که به ویژه از سوی حکومت مورد توجه قرار نمی‌گیرد و معمولاً تفسیری که از اصول این فصل می‌شود مضیق و محدود است و ظرفیت‌های زیادی از آن محقق نشده است.

وی ادامه می‌دهد: اصل آزادی بیان، حق انتخاب کردن و انتخاب شدن، تشکیل اجتماعات و حق دفاع از جمله‌ی اصول این فصل هستند که باید به توسعه‌ی آن‌ها توجه شود اما متأسفانه از این اصول غفلت می‌شود.

نوروزی می‌گوید: بخشی از اصل صد و شصت و هشتم قانون اساسی در مورد تعریف جرم سیاسی و حضور هیأت منصفه کلاً تعطیل مانده که باید به آن توجه شود و اصل پنجاه و شش قانون اساسی که می‌گوید حاکمیت متعلق به مردم است و اراده‌ی مردم حاکم بر تمام شوون حکومت است نیز باید مورد تأکید بیشتری قرار گیرد.

علیرضا آذربایجانی، عضو هیأت علمی دانشکده حقوق دانشگاه تهران نیز فصل چهارم قانون اساسی در مورد اقتصاد و امور مالی را از جمله‌ی فصولی می‌داند که می‌تواند بیشترین مباحث را به خود تخصیص دهد و در اولویت قرار گیرد.

ابراهیم امینی، حقوقدان نیز می‌گوید: اصل نهم، پنجم و ششم قانون اساسی و اصولی که در مورد دموکراسی و اداره جامعه بر اساس آراء عمومی است نباید کمرنگ شود و انتظار می‌رود که بیش از این‌ها مورد توجه قرار گیرد.

یوسف مولایی، استاد دانشگاه نیز تصریح می‌کند که حقوق ملت و اصل پنجاه و ششم در مورد حاکمیت که حاکمیت مطلق را از آن خدا می‌داند باید در اولویت قرار گیرد.

جندقی، رئیس سابق کانون وکلای مرکز هم معتقد است از اصل نوزده تا چهل و دو قانون اساسی در مورد حقوق عامه و حقوق مردم باید برای مردم و افکار عمومی روشن شود تا حقوقی که قانون در مورد آن‌ها تصریح کرده را بدانند و با آن آشنا شوند.

محمدصادق آل محمد، وکیل دادگستری مهم‌ترین بخش قانون اساسی را حقوق ملت می‌داند و معتقد است که در صورت رعایت آن بسیاری از تنش‌های کشور در داخل و خارج حل می‌شود. چراکه این اصول روابط دولت و مردم را معین می‌کند.

وی مسائل اقتصادی و دیپلماتیک را در اولویت بعدی اهمیت قرار می‌دهد.

سید ناصر قوامی، رئیس کمیسیون حقوقی مجلس ششم نیز اصل نود و نه قانون اساسی در مورد نظارت شورای نگهبان به انتخابات را مورد تأکید قرار می‌دهد و معتقد است که باید نقد و بررسی شود.

علی نجفی‌توانا، عضو هیات مدیره کانون وکلای دادگستری مرکز به اصول مربوط به حقوق ملت در سه محور اقتصادی، بهداشتی و فرهنگی و پیشگیری از وقوع جرم اشاره می‌کند و می‌گوید: در محور اقتصاد باید برای مردم ایجاد کار و مسکن کنیم. در محور بهداشتی و فرهنگی با توجه به اصول قانون اساسی، آموزش رایگان باید برای مردم فراهم شود و در مورد پیشگیری از وقوع جرم نیز باید زمینه‌ای ایجاد شود تا احساس امنیت افراد ارتقاء داده شود و امکان مبارزه با جرایم. به ویژه جرایم سازمان‌یافته وجود داشته باشد.